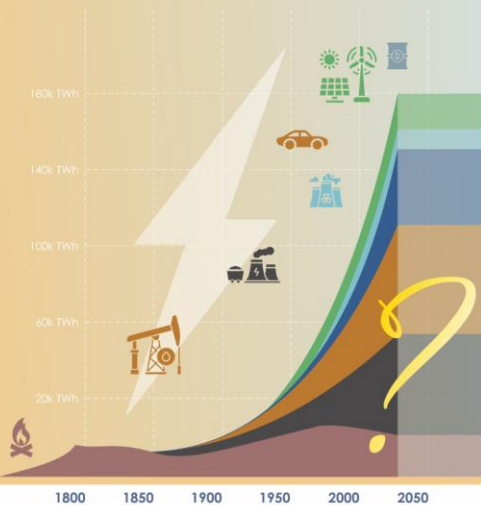

ENERGY
ENERGETIKA
2026

Zamena adsorpcionih odvlaživača vazduha na prirodni gas sa CO₂ toplotnim pumpama u ledenim dvoranama: studija na više objekata

---

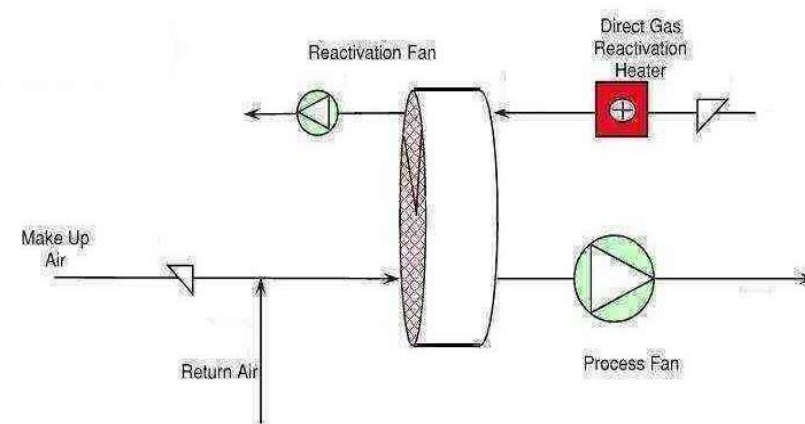
dr Dimitrije Manić, prof. dr Mirko Komatina, dr Dragi Antonijević

- e Klizačke dvorane: jedni od energetski najintenzivnijih javnih objekata
- e Tri energetski najintenzivnija procesa: proizvodnja leda (40–60%), ventilacija, odvlaživanje
- e Posledice visoke vlage:
  - e Magla u zoni leda → smanjena vidljivost i bezbednost
  - e Kondenzacija na plafonu → kapanje vode na led
  - e Pogoršanje kvaliteta leda (mekši led, veće trenje)
- e Kontrola vlage je ključna za:
  - e Kvalitet leda
  - e Bezbednost korisnika
  - e Očuvanje konstrukcije objekta
- e Odvlaživači: sistem sa velikim potencijalom uštede energije i dekarbonizacije
- e Specifični unutrašnji uslovi — precizna kontrola vlažnosti je neophodna
  - e Temperatura vazduha: 2–12°C | Relativna vlažnost: 40–50%
  - e Sprečava kondenzaciju na hladnim površinama i degradaciju leda
- e Glavni izvori vlage: isparavanje leda, korisnici, polivanje leda

- e Desikantni rotor adsorbuje vlagu iz toka procesnog vazduha
- e Adsorpcija $\neq$ kondenzacija:
  - e Vлага se vezuje na površinu materijala (bez fazne promene u tečnost)
- e Dve odvojene vazdušne struje:
  - e Procesni vazduh (supply air) $\rightarrow$ ulazi u dvoranu (isušen)
  - e Reaktivacioni vazduh (exhaust air) $\rightarrow$ izbacuje vlagu napolje
- e Tok procesa:
  - e Rotor adsorbuje vlagu iz procesnog vazduha
  - e Rotor rotira u zonu reaktivacije; Vazduh za reaktivaciju zagrejava gasni sagorevač (120–150°C)
  - e Vazduh za reaktivaciju uklanja vlagu iz desikata $\rightarrow$ obnavlja kapacitet adsorpcije
  - e Vlažan vazduh se izbacuje van objekta
  - e Visoka potrošnja prirodnog gasa
- e Ugrađene jedinice u Delti: Munters i Toromont Cimco
  - e Kapaciteti: 2x60 kW (Ladner), 140 kW (SDRC), 40+120 kW (NDRC), 120 kW (Tilbury)
  - e Desikantni rotor: porozni materijal (silika gel) sa velikom površinom adsorpcije

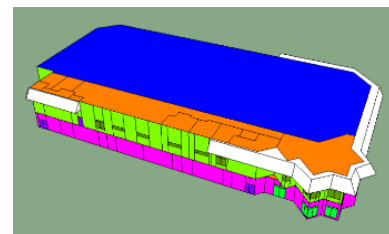
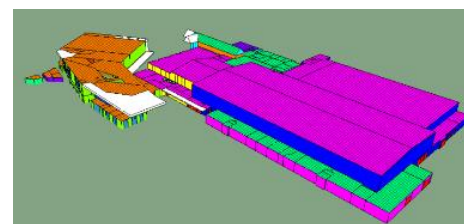
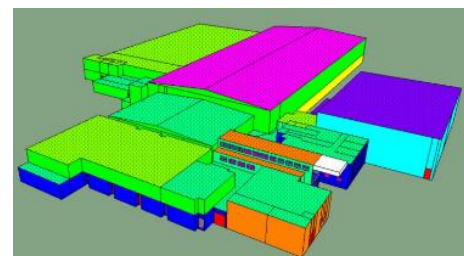
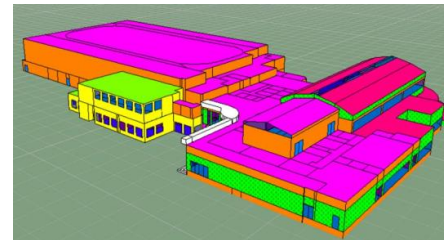

e Objekti u analizi:

- e Ladner Leisure Centre: Ledena dvorana + zatvoreni bazen + prateći sadržaji
- e South Delta Recreation Centre (SDRC): Dve ledene ploče, zajednički mašinski sistem
- e North Delta Recreation Centre (NDRC): Ledena dvorana + fitnes + zajednički prostori + otvoreni bazen
- e Tilbury Ice Arena: Jedna ledena ploča, jednostavan sistem (referentni primer)

e Metodologija modeliranja:

- e Razvijeni kalibrisani energetske modeli objekataReferentna potrošnja (baseline): zasnovana na stvarno izmerenim računima za energijukorišćeni AMY meteorološki podaci (stvarna godina)Ulazni podaci: projektna dokumentacija i terenski obilazakoperativni režimi iz BAS sistemaprocena unutrašnjih opterećenja i ventilacijeKalibracija modela: usklađivanje simulacije sa stvarnom potrošnjom energijeomogućava pouzdanu procenu uticaja retrofit mera

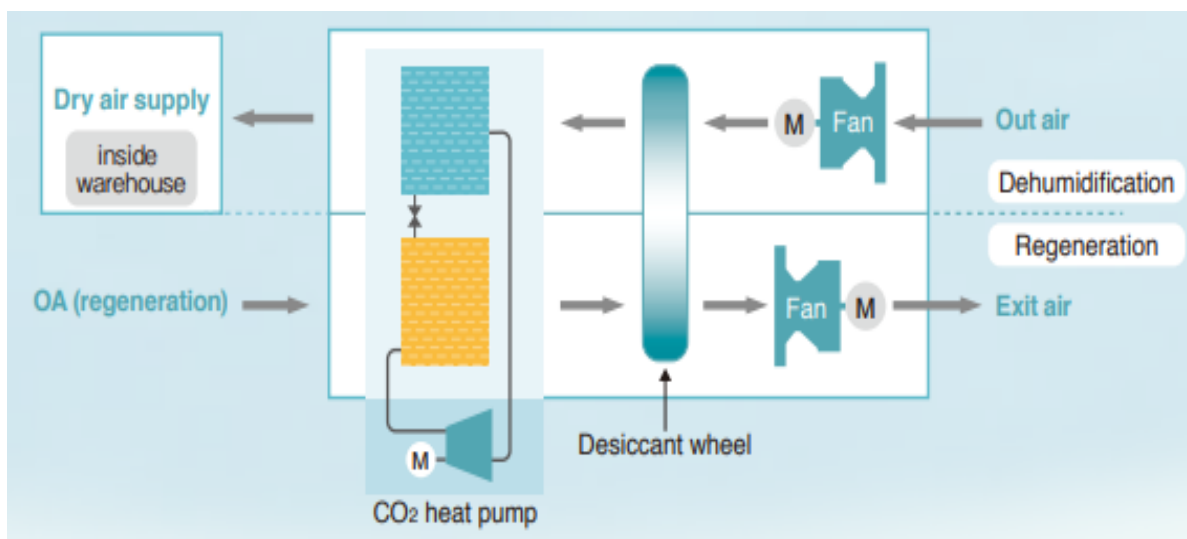
- e Metodologija modeliranja:
  - e Razvijeni kalibrisani energetske modeli objekata
  - e Referentna potrošnja (baseline): zasnovana na stvarno izmerenim računima za energijukorišćeni AMY meteorološki podaci (stvarna godina)
  - e Ulazni podaci:
    - e projektna dokumentacija i informacije sa terena
    - e operativni režimi iz BAS sistema
    - e procena unutrašnjih opterećenja i ventilacije
  - e Kalibracija modela:
    - e usklađivanje simulacije sa stvarnom potrošnjom energije omogućava pouzdanu procenu uticaja retrofit mera
- e Kalibracija modela: ASHRAE Guideine 14
  - e Kriterijumi: $NMBE \leq 5\%$ | $CV(RMSE) \leq 15\%$ (mesečno)
- e Modelovanje isparavanja leda:
  - e Stopa isparavanja = $f(T\_leda, RH\_dvorane)$

Parametar	Vrednost	Izvor
Temperatura površine leda	-5 do -3 °C	Tipičan režim rada dvorane
Temperatura vazduha u dvorani	8-12 °C	Radni uslovi
Relativna vlažnost vazduha	40-50 %	Zadate vrednosti regulacije
Protok vazduha odvlaživača	1900-6800 m ³ /h	Tehnička dokumentacija
Vremenski podaci (kalibracija)	AMY	Lokalni meteorološki podaci
Vremenski podaci (referentni)	TMY	Lokalni meteorološki podaci

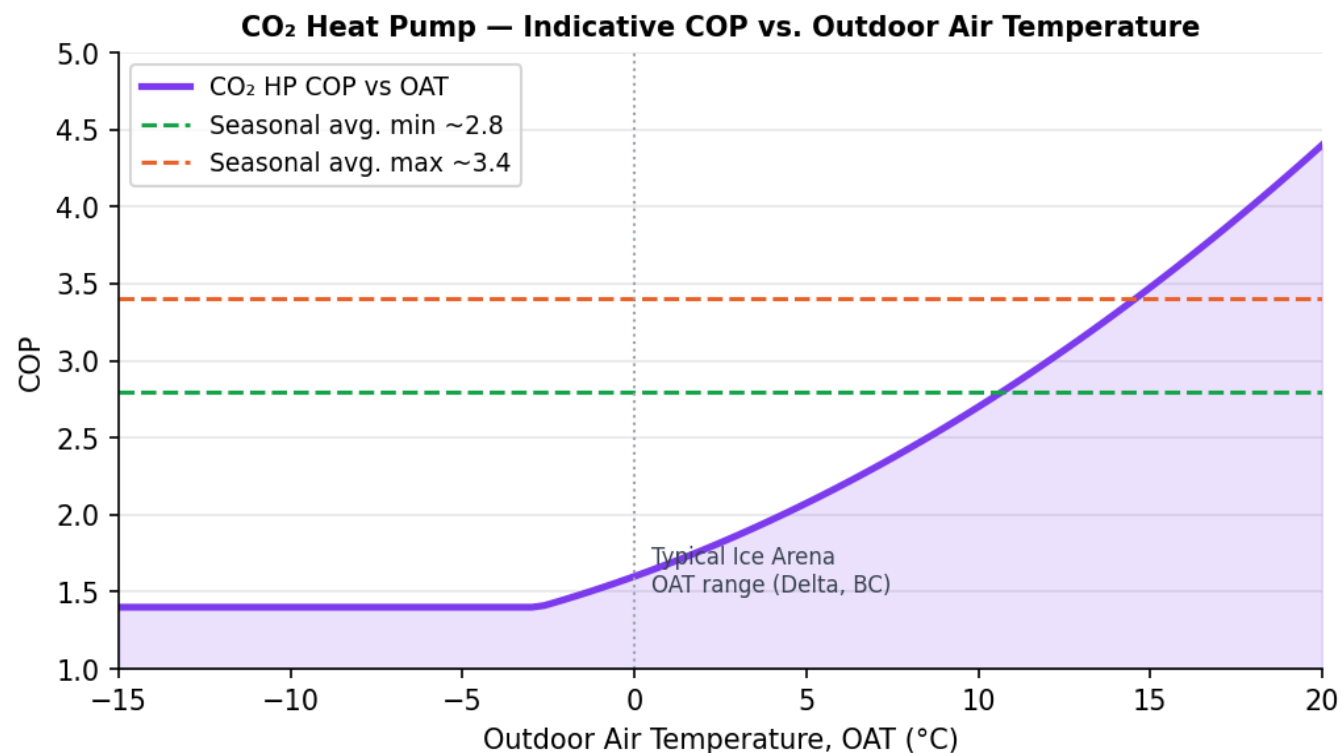
- e Četiri opštinska klizišta — Grad Delta, Britanska Kolumbija, Kanada
- e Ladner Leisure Centre
  - e Višenamenska dvorana: klizalište + bazen + kancelarije | 2x60 kW Munters
- e South Delta Recreation Centre (SDRC)
  - e Dve klizačke staze, zajednički mašinski prostor | 140 kW Toromont Cimco
- e North Delta Recreation Centre (NDRC)
  - e Klizalište + fitnes + zajednica + otvoreni bazen | 40+120 kW Munters
- e Tilbury Ice Arena
  - e Jedna staza, jednostavni sistemi | 120 kW Munters — najstarija jedinica

- e Isti desikantni rotor — CO₂ toplotna pumpa zamenjuje gasni sagorevač
- e CO₂ (R744) gas-kuler obezbeđuje toplotu za reaktivaciju — bez sagorevanja
- e Samo povratni vazduh; niža temperatura napajanja u poređenju s gasnim uređajima
- e Ključne prednosti CO₂ toplotne pumpe za klizačke dvorane
  - e Transkritični ciklus: efikasno zagrevanje pri promenljivim spoljnim temperaturama
  - e GWP = 1 — najniži faktor globalnog zagrevanja od svih rashladnih fluida
  - e Sezonski prosečni COP: 2,8–3,4 u svim četiri dvorane
- e Referentni primer iz prakse: CO₂ TP odvlaživač u dvorani Saitama, Japan (Mayekawa)

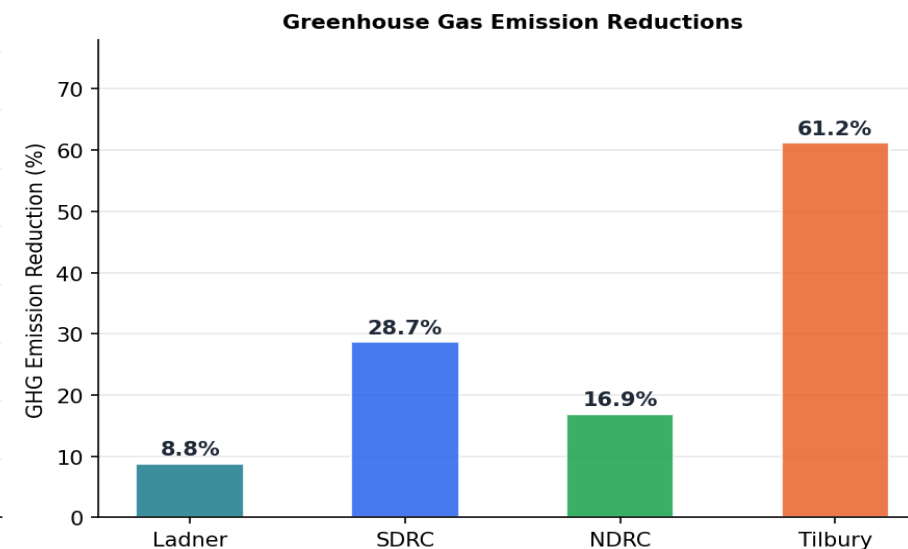
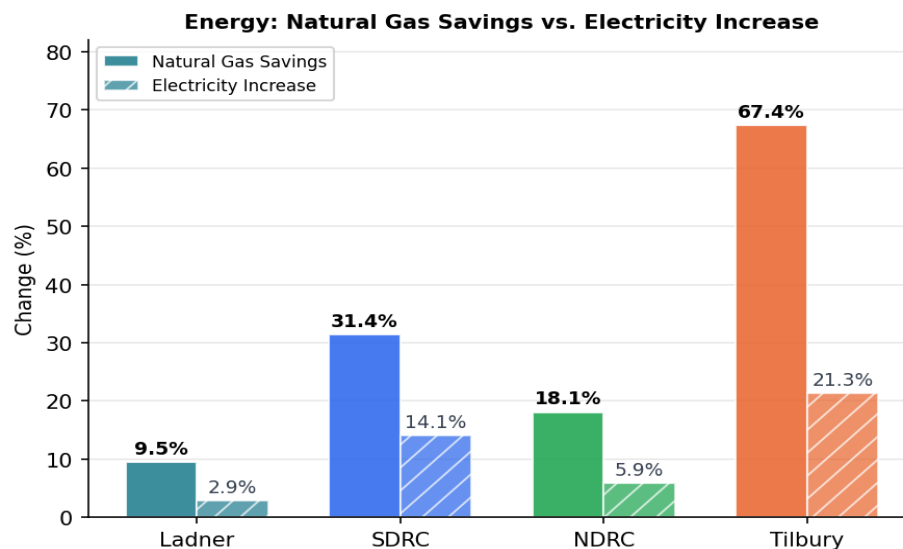

- e Retrofit u simulaciji: gasni sagorevač → CO₂ TP | COP = f(spoljna T, PLR)
- e CO₂ TP model:
  - e COP = f(spoljna temperatura, parcijalno opterećenje)
- e Validacija:
  - e Usklađenost sa stvarnim računima za energiju (ovo je dovoljno — ne ubacuj NMBE/CVRMSE na slajd)

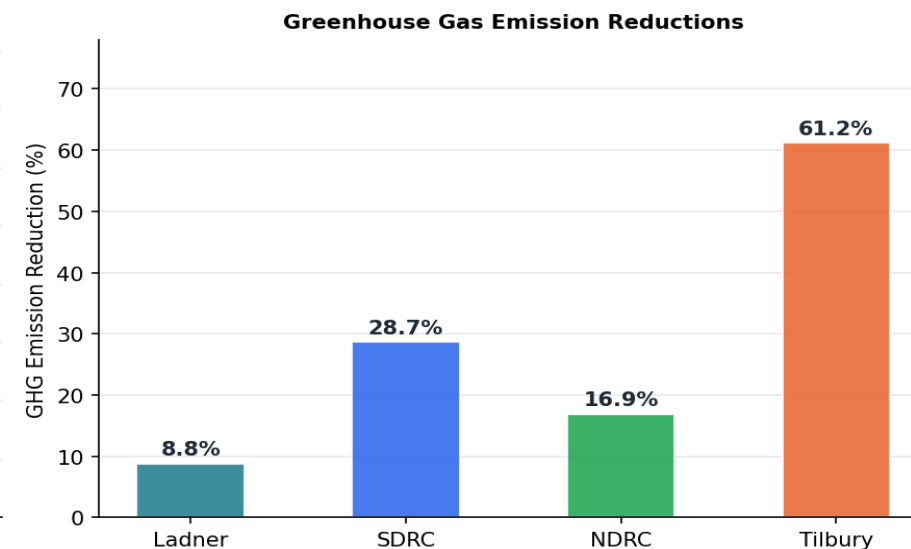
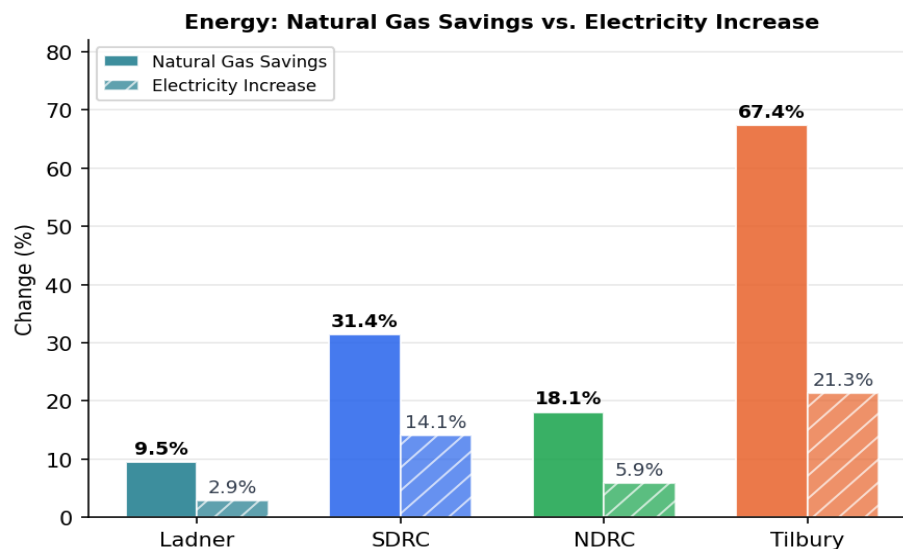
- e Značajne uštede prirodnog gasa u svim četiri objektima
- e Tilbury: -67% NG | +21% el. | Sezonski COP 3,36
- e SDRC: -31% NG | +14% el. | Sezonski COP 2,80
- e NDRC: -18% NG | +6% el. | Sezonski COP 3,12
- e Ladner: -9,5% NG | +3% el. | Sezonski COP 3,19
- e Tilbury — najveće uštede: jednostavna zgrada, odvlaživač dominira energetske bilansom
- e Ladner: bazen i kancelarije smanjuju udeo odvlaživača u ukupnoj potrošnji NG
- e Povećanje el. energije znatno manje od uštede gasa — i energetske i ugljenično

Simulation Results: CO₂ HP Dehumidifier Retrofit — Four Delta Arenas

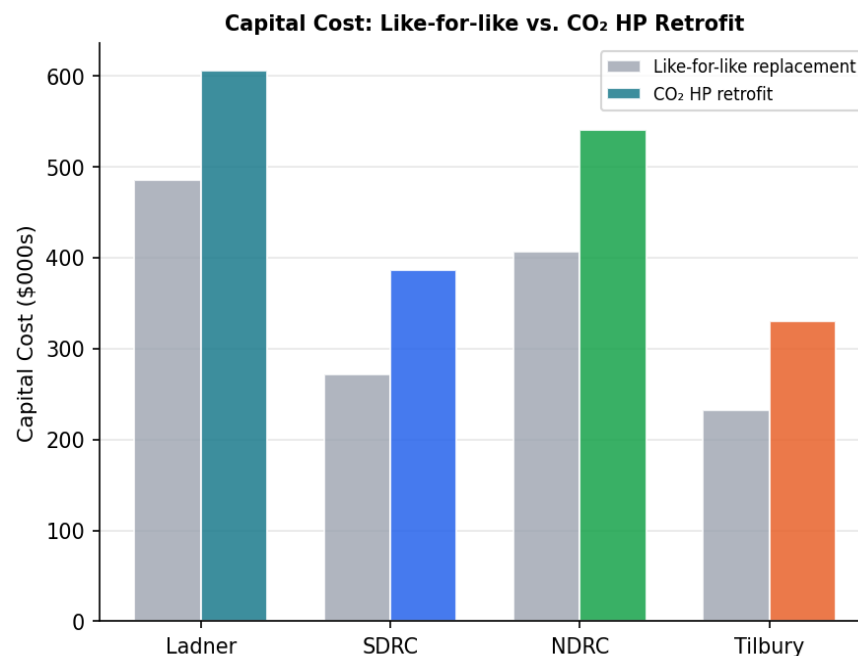
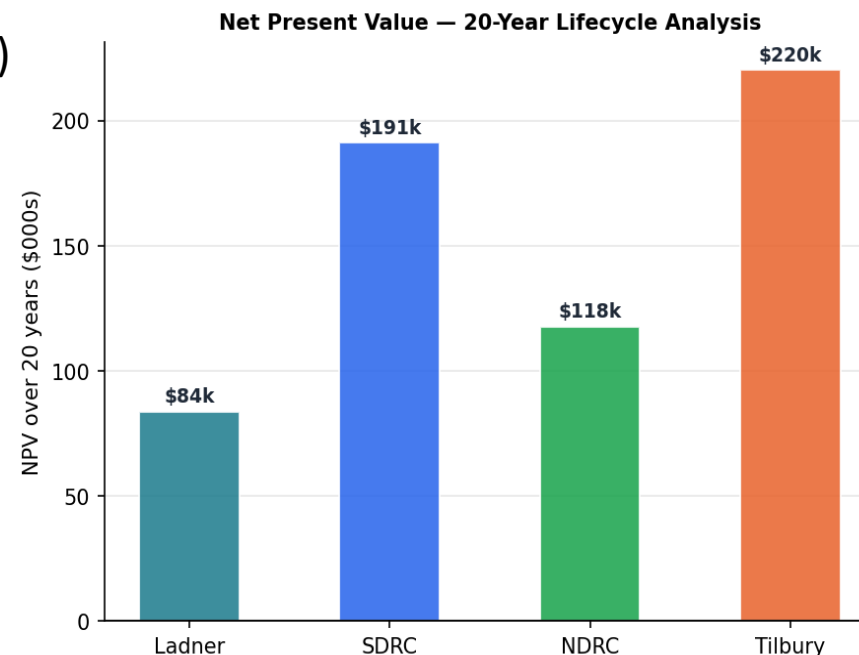

- e Smanjenje emisija GHG: 8,8% – 61,2% u svim objektima
- e Tilbury: -61% | SDRC: -29% | NDRC: -17% | Ladner: -9%
- e Niskokarbonom hidro-mreža Britanske Kolumbije pojačava benefit elektrifikacije
  - e Emisioni faktor el. energije BC: ~12 gCO₂e/kWh (hidroenergija dominira)
  - e Prirodni gas: ~1,9 kgCO₂e/m³ — direktna zamena donosi znatnu redukciju
- e Rezultati su konzervativni: bez optimizacije ventilacije ili rekuperacije toplote
- e Potencijal za dalja poboljšanja kroz integraciju sa rashladnim sistemom dvorane
- e Elektrifikacija odvlaživača: put ka dekarbonizaciji u skladu s ciljevima BC

Simulation Results: CO₂ HP Dehumidifier Retrofit — Four Delta Arenas

- Pozitivan neto sadašnji vrednost (NPV) za sva četiri objekta (horizont 20 god.)
- Ladner: ΔCapEx +120.253 CAD | Ušteda/god. 4.389 CAD | NPV 83.763 CAD
- SDRC: ΔCapEx +114.715 CAD | Ušteda/god. 5.894 CAD | NPV 191.439 CAD
- NDRC: ΔCapEx +134.493 CAD | Ušteda/god. 4.040 CAD | NPV 117.737 CAD
- Tilbury: ΔCapEx +98.892 CAD | Ušteda/god. 7.172 CAD | NPV 220.498 CAD
- Cena ugljika — ključni faktor ekonomske opravdanosti
  - Pretpostavka rastuće cene ugljenika prema BC politici
  - Bez ugljičnog poreza NPV bi bio negativan za neke objekte
- Tilbury pokazuje best-case: visoka ušteda gasa, najniži inkrementalni CapEx

- e CO₂ TP odvlaživanje: izvodljiv put elektrifikacije za klizačke dvorane
- e Uštede NG: 9% – 67% | Smanjenje GHG: 9% – 61% u zavisnosti od objekta
- e Povećanje el. energije znatno manje od uštede gasa
- e Konzervativne procene — dodatne uštede moguće kroz:
  - e Optimizaciju strategija upravljanja ventilacijom
  - e Integraciju rekuperacije toplote rashladnog sistema s odvlaživanjem
- e Ekonomska opravdanost potvrđena za sva četiri objekta u 20-godišnjem životnom ciklusu
- e Politike cene ugljika igraju ključnu ulogu u opravdavanju viših kapitalnih troškova
- e Dalji pravci: integracija rekuperacije toplote + optimizacija upravljanja
  - e Opcija A — Zasebna CO₂ toplotna pumpaOdvojeni sistem za odvlaživanjeIzvor toplote: spoljašnji ili povratni vazduhJednostavna implementacija, ali viši energetska zahtev
  - e Opcija B — Integrisani CO₂ sistem (rashlađivanje + rekuperacija)Jedinstven CO₂ ciklus za hlađenje leda i proizvodnju toploteToplota iz gas-coolera koristi se za regeneraciju rotoraMinimalni dodatni energetski input (nema zasebnog sistema)
  - e Opcija C — Kaskadni / višestepeni CO₂ sistemiVišestepena kompresija ili kombinacija ciklusaOmogućava veći temperaturni liftStabilniji rad pri zahtevnim uslovima

HVALA NA PAŽNJI!

Thank you for your attention!

Ovo istraživanje podržao je Fond za nauku Republike Srbije, grant br. 4344, *Forward-Looking Framework for Accelerating Households' Green Energy Transition—FFGreEN*, kao i Ministarstvo nauke, tehnološkog razvoja i inovacija Republike Srbije, prema Ugovoru br. 451-03-34/2026-03/200105 (Mašinski fakultet Univerziteta u Beogradu) i Ugovoru br. 451-03-33/2026-03/200213 (Inovacioni centar Mašinskog fakulteta).

Kontakt podaci autora
dr Dimitrije Manić
dimitrije.manic@gmail.com

ENERGY ENERGETIKA 2026

